

ВІДГУК

рецензента, кандидата економічних наук, доцента

Кириї Валентини Василівни

на дисертаційну роботу Худякова Дениса Леонідовича

«Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів на підприємстві»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 Економіка

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

1. Актуальність теми дослідження

Дисертаційна робота Худякова Дениса Леонідовича присвячена вирішенню актуального наукового завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад та удосконалення методичного інструментарію оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів на підприємстві.

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними тенденціями розвитку національної та світової економіки, які характеризуються високим рівнем нестабільності, технологічними трансформаціями, цифровізацією бізнес-процесів, посиленням конкуренції та необхідністю структурної модернізації підприємств. У таких умовах саме інноваційно-інвестиційні проєкти є основним інструментом забезпечення довгострокового економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності підприємств, впровадження нових технологій та формування їх інноваційного потенціалу. Крім того, актуальність дослідження додатково посилюється потребами повоєнного відновлення економіки України, що потребує ефективного використання інвестиційних ресурсів та впровадження сучасних механізмів оцінювання доцільності реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів.

Автором обґрунтовано, що традиційні підходи до оцінки інвестиційних проєктів, які базуються переважно на показниках чистої приведеної вартості, внутрішньої норми доходності, індексу прибутковості та строку окупності, не забезпечують комплексного врахування ризикових, організаційних та інституційних чинників реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів. Саме

тому розробка інтегрованого підходу до оцінювання їх ефективності є своєчасним та має важливе наукове і практичне значення.

Отже, тема дисертаційної роботи Худякова Д. Л. є актуальною, відповідає сучасним потребам розвитку економічної науки та практики управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз змісту дисертаційної роботи Худякова Д. Л. свідчить про достатній рівень наукової обґрунтованості та достовірності сформульованих автором положень, висновків і практичних рекомендацій. Отримані результати ґрунтуються на комплексному опрацюванні сучасних наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, що дало змогу сформувати належне теоретичне підґрунтя дослідження та забезпечити аргументованість авторських висновків.

Дисертаційне дослідження виконано на високому науково-методичному рівні відповідно до вимог, що висуваються Міністерством освіти і науки України до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням сучасної нормативно-правової бази, що регулює інноваційну, інвестиційну та господарську діяльність суб'єктів підприємництва, а також застосуванням широкого спектра загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

Переконливість сформульованих наукових положень підтверджується критичним аналізом значного обсягу наукових публікацій українських і зарубіжних дослідників, використанням офіційних статистичних матеріалів, аналітичних звітів міжнародних організацій та інформаційних ресурсів, а також фактичними даними щодо діяльності вітчизняних підприємств. Залучена інформаційна база є репрезентативною та достатньою для досягнення поставленої мети дослідження, що забезпечує належний рівень достовірності, об'єктивності та аргументованості отриманих результатів.

Структура дисертації є логічною та відповідає поставленим меті й завданням дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі (с. 20–30) обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито використані методи наукового пізнання, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації результатів дослідження та публікацій автора.

У першому розділі дисертації досліджено теоретико-методологічні засади оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів. Автором проаналізовано економічну сутність інноваційно-інвестиційних проєктів (с. 31–67), охарактеризовано нормативно-правові засади їх реалізації (с. 68–95), на підставі чого запропоновано багаторівневу просторову систему регулювання інноваційної діяльності (с. 75). Крім того, здійснено систематизацію сучасних методичних підходів до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів з урахуванням ризиків їх реалізації (с. 96–123).

Другий розділ присвячено формуванню аналітичного та методичного забезпечення оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів. Автором досліджено макроекономічні передумови реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів, зокрема проаналізовано позиції України у міжнародних рейтингах інноваційного розвитку (с. 150–163), динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну та з України (с. 162–167). Значну увагу приділено аналізу сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств України, досліджено динаміку індексу промислової продукції (с. 173–177), кількість інноваційно активних підприємств та обсяги інноваційних витрат (с. 178–182), інтенсивність інноваційних витрат і структуру джерел їх фінансування (с. 184–190). На особливу увагу заслуговує запропонований автором інтегральний показник сприятливості зовнішнього середовища, який враховує комплексний вплив макроекономічних, інвестиційних, фінансових та ресурсних чинників (с. 197–201), а також розроблений методичний підхід до оцінювання інноваційно-інвестиційної

спроможності підприємства як інтегральної характеристики його фінансово-економічного потенціалу (с. 203–216).

У третьому розділі дисертації запропоновано багатоконтурну просторову модель оцінювання ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів (с. 249–271). Важливим науковим результатом є також розроблений методичний підхід до формування інтегрального показника ефективності інноваційно-інвестиційного проєкту, який базується на мультиплікативній моделі агрегування трьох взаємопов'язаних складових: фінансової спроможності проєкту, сукупного ризику та інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства (с. 277–283).

Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє констатувати її комплексний характер, логічну послідовність викладення матеріалу та завершеність проведеного дослідження. Дисертаційне дослідження виконано на основі особистих наукових розробок автора. Наукові результати, теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації, винесені на захист, отримані автором самостійно та характеризуються внутрішньою узгодженістю.

Анотація дисертаційної роботи повністю відображає її зміст, основні наукові положення, результати та висновки. Вона відповідає структурі дисертації та не містить положень чи результатів, які були б відсутні в основному тексті роботи.

Загалом дисертаційна робота виконана на належному науковому та методичному рівні, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до дисертацій за спеціальністю 051 Економіка. Назва дисертації є коректною, повною мірою відображає її зміст, предмет, об'єкт, мету і основні результати проведеного дослідження.

3. Достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові результати, отримані в межах дисертаційного дослідження, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та послідовно розкриті у

відповідних розділах роботи. Викладені автором положення логічно пов'язані між собою, відповідають визначеним меті та завданням дослідження і формують цілісну концепцію вирішення поставленої наукової проблеми.

Сформульовані у дисертації висновки відображають результати виконання кожного із поставлених завдань, містять узагальнення основних наукових положень та підтверджують досягнення мети дослідження.

Достовірність і належний рівень наукової обґрунтованості отриманих результатів забезпечуються:

- використанням сучасного методологічного інструментарію, що включає комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, адекватних предмету, меті та завданням дисертаційної роботи, а також узгодженістю отриманих результатів із теоретичними положеннями та результатами проведених аналітичних досліджень;

- належною апробацією основних результатів дослідження шляхом їх представлення на міжнародних науково-практичних конференціях, а також оприлюдненням у наукових працях, зокрема у фахових виданнях, що відповідають встановленим вимогам;

- практичним використанням розроблених науково-методичних положень і рекомендацій, що підтверджується відповідними документами про впровадження, наведеними у додатках до дисертаційної роботи.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження є достатньо аргументованими, науково достовірними та внутрішньо узгодженими, а сформульовані автором положення, висновки й практичні рекомендації повною мірою відповідають поставленій меті, визначеним завданням і предмету дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у такому:

- вперше сформовано концепцію оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів підприємства, що базується на системному, інтегративному та ризик-орієнтованому підходах і передбачає синтез фінансово-економічного, просторово-ризикового та інституційно-організаційного вимірів у межах єдиної аналітичної моделі. На відміну від існуючих, запропонована концепція забезпечує багатовимірність оцінювання,

що дозволяє підвищити якість управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства (с. 234–248);

– удосконалено методичний підхід до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів, який, на відміну від існуючих, доповнено інтеграцією ризикової складової та інституційно-організаційних факторів у процес оцінювання, що передбачає поєднання кількісних і якісних показників у межах єдиної моделі та забезпечує врахування взаємозв'язку між внутрішнім потенціалом підприємства, зовнішнім середовищем і фінансовими результатами реалізації проєкту. Запропонований підхід передбачає розрахунок інтегрального показника ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів, який ґрунтується на мультиплікативному поєднанні трьох складових (фінансової спроможності проєкту, просторового показника сукупного ризику та інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства) та передбачає їх подальше агрегування. На відміну від існуючих, запропонований підхід забезпечує збалансованість складових, що дозволяє підвищити об'єктивність оцінки ефективності проєктів і прийняття інвестиційних рішень в умовах невизначеності (с. 277–289);

– удосконалено підхід до оцінки інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства, який базується на використанні темпових, структурних і синтетичних показників, передбачає формування інтегрального показника на основі системи фінансово-економічних, ресурсних та організаційних індикаторів, що дозволяє враховувати динамічний аспект розвитку та якість фінансово-економічної бази підприємства. На відміну від існуючих, запропонований підхід враховує двоєдину природу інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства (інноваційний розвиток як оновлення; інвестиційний розвиток як фінансове забезпечення цього оновлення), забезпечує комплексне відображення його здатності до реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів, що дозволяє підвищити об'єктивність оцінки ефективності та обґрунтованість інвестиційних рішень (с. 201–216);

– удосконалено багатоконтурну просторову модель оцінки ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів, яка передбачає декомпозицію ризиків на проєктний, корпоративний та зовнішній рівні з подальшою їх інтеграцією у вигляді тривимірного ризикового простору. На відміну від традиційних підходів, запропонована модель враховує синергетичну взаємодію ризиків і можливість їх візуалізації, що дозволяє підвищити точність оцінки ризиків і забезпечити прозорість прийняття управлінських рішень (с. 249–271);

– дістало подальшого розвитку визначення поняття «інноваційно-інвестиційний проєкт», під яким розуміється систематизований комплекс взаємопов'язаних управлінських, технологічних і фінансових дій, спрямованих на створення, впровадження та комерціалізацію інновацій, що вимагає залучення та розподілу інвестиційних ресурсів з урахуванням ризику. Уточнено зміст цієї категорії як складної соціально-економічної системи, орієнтованої на досягнення економічного ефекту та стратегічних цілей розвитку підприємства в умовах динамічного середовища господарювання. На відміну від існуючих трактувань, запропонований підхід поєднує інноваційну та інвестиційну складові в межах проєктної діяльності, відображає взаємодію процесів створення новизни та ресурсного забезпечення її реалізації, що забезпечує досягнення економічного, соціального та стратегічного ефектів у діяльності підприємства (с. 65);

– дістало подальшого розвитку методичний підхід до оцінки впливу факторів середовища на інноваційно-інвестиційну активність підприємств, що базується на використанні таксономічного аналізу та інтегрального індексу сприятливості середовища. На відміну від існуючих, запропонований підхід забезпечує їх комплексну кількісну оцінку та врахування взаємодії, що дозволяє виявити основні фактори впливу на розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств (с. 198–201).

4. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні результати дисертаційної роботи достатньою мірою апробовані та оприлюднені у наукових публікаціях автора.

За темою дисертації опубліковано 21 наукову працю, з яких 8 статей у наукових фахових виданнях України, 4 статті у колективних монографіях і 9 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Зміст опублікованих праць повною мірою відображає основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження. Основні результати роботи пройшли необхідну наукову апробацію, що підтверджує їх достовірність та наукову значущість.

Основні наукові результати дисертаційної роботи отримані автором особисто. У працях, виконаних у співавторстві, у дисертації використано виключно ті наукові ідеї, положення та результати, які належать автору і становлять його особистий науковий внесок.

5. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Теоретична та практична значущість результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що сформульовані автором наукові положення доведені до рівня конкретних методичних рекомендацій, які можуть бути використані як науково-методична основа для прийняття управлінських рішень у процесі реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів на підприємствах України. Отримані результати сприяють подальшому розвитку теоретико-методичних засад оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів та містять практичні рекомендації щодо їх удосконалення з урахуванням впливу ризикових факторів.

Важливою перевагою дисертаційної роботи є її прикладна спрямованість. Запропонований автором методичний інструментарій

дозволяє здійснювати комплексне оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів на основі інтегрального показника, який об'єднує фінансову спроможність проєкту, сукупний рівень ризику та інноваційно-інвестиційну спроможність підприємства. Крім того, розроблена багатоконтурна просторова модель оцінювання ризиків створює підґрунтя для більш повного аналізу ризикового профілю проєктів і підвищення обґрунтованості управлінських рішень на всіх етапах їх реалізації.

Практична цінність запропонованих розробок підтверджується їх упровадженням у діяльність підприємств. Зокрема, інтегральний показник ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів використовується в діяльності АТ «ФЕД» при формуванні інвестиційного портфеля підприємства, а багатоконтурна просторова модель оцінки ризиків знайшла практичне застосування в ТОВ «Промелектро-Харків» для аналізу ризикового профілю інноваційно-інвестиційних проєктів.

Позитивної оцінки заслуговує також розроблене автором науково-методичне забезпечення оцінки інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства як одного з визначальних чинників ефективного реалізації проєктів. Відповідні наукові розробки прийнято до використання у роботі відділу промислової політики та енергетичної безпеки (Сектор промислової політики та інноваційного розвитку) Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України, що підтверджується довідкою від 31.03.2026 № 03/53.

Крім того, окремі результати дисертаційного дослідження, що стосуються методичного забезпечення оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів в умовах ризику, прийнято до практичного розгляду і застосування в діяльності Білогородської сільської ради Бучанського району Київської області, що свідчить про можливість їх використання не лише на рівні суб'єктів господарювання, а й у діяльності органів місцевого самоврядування під час реалізації програм інвестиційного та інноваційного розвитку.

Слід також відзначити, що дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної тематики Харківського національного університету

радіоелектроніки «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку та економічної безпеки суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0122U000510), а також наукової теми Наукової установи «Науково-дослідний центр сталого розвитку» «Проектне фінансування як інструмент фінансового менеджменту підприємств в умовах глобалізації міжнародних фінансів» (номер державної реєстрації 0125U000924). Це підтверджує відповідність тематики дисертації пріоритетним напрямам сучасних наукових досліджень та її практичну орієнтованість на вирішення актуальних завдань розвитку економіки України.

Наукові результати дисертації мають теоретичну та прикладну цінність, а їх практичне впровадження й використання у діяльності підприємств, наукових установ та органів місцевого самоврядування підтверджує можливість ефективного застосування розроблених методичних підходів для підвищення обґрунтованості управлінських рішень у сфері реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів.

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертаційна робота Худякова Д. Л. виконана автором самостійно та є завершеним науковим дослідженням.

Структура роботи, характер викладення матеріалу, належне оформлення посилань на використані літературні джерела, коректне цитування результатів інших авторів, а також власний характер сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій дають підстави стверджувати, що дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

За результатами рецензування дисертаційної роботи ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації або інших порушень принципів академічної доброчесності не виявлено.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу у цілому, слід звернути увагу на деякі дискусійні положення. Підґрунтям для дискусії під час публічного захисту дисертації є наступні її положення та висновки:

1. У підрозділі 1.2 «Нормативно-правові засади реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів» (с. 68–95) автором проведено ґрунтовний аналіз чинного законодавства України, що регламентує інноваційну та інвестиційну діяльність. Водночас доцільним було б доповнити дослідження аналізом сучасних європейських програм фінансування інновацій, зокрема механізмів Horizon Europe, Digital Europe та Ukraine Facility, що дозволило б ширше охарактеризувати сучасні тенденції фінансової підтримки інноваційно-інвестиційних проєктів.

2. У другому розділі дисертації при дослідженні інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств України (с. 172–200) наведено аналіз основних статистичних показників. Разом із тим робота була б більш переконливою від доповнення результатів дослідження аналізом галузевих особливостей інноваційної активності підприємств, що дозволило б більш повно обґрунтувати специфіку реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів у різних секторах економіки.

3. У підрозділі 3.1 (с. 234–248) автором запропоновано концепцію оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів. Разом із тим доцільним було б більш детально охарактеризувати взаємозв'язок запропонованої концепції із системою стратегічного управління підприємством та процесом формування його довгострокової інвестиційної стратегії.

4. У третьому розділі дисертації (с. 279–283) інтегральний показник ефективності інноваційно-інвестиційного проєкту формується на основі трьох взаємопов'язаних складових. Разом із тим було б доцільно більш детально обґрунтувати інтерпретацію граничних значень інтегрального

показника та розробити рекомендації щодо прийняття управлінських рішень залежно від отриманих результатів його оцінювання.

5. Автором у дисертації (с. 283–290) наведено практичні рекомендації щодо впровадження запропонованого методичного підходу оцінки ефективності інноваційно-інвестиційного проєкту. Разом із тим, більш повному розумінню результатів дослідження сприяло б подання узагальненого алгоритму застосування розробленого підходу у вигляді покрокової схеми або структурної моделі, яка б відображала послідовність виконання всіх етапів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційного проєкту.

Проте зазначені зауваження не знижують теоретичної та практичної значущості дисертаційного дослідження.

8. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Худякова Дениса Леонідовича на тему «Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів на підприємстві» є завершеним науковим дослідженням в межах поставленої мети та сформульованих завдань, характеризується логічною єдністю змісту і свідчить про особистий внесок автора в економічну науку. Вона заслуговує позитивної оцінки, оскільки виконана на актуальну тему і визначається достовірністю та обґрунтованістю наукових положень, науковою та практичною значущістю.

Дисертантом запропоновано нове вирішення наукового завдання оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів. Матеріал викладений у логічній послідовності, ілюстрований таблицями, графіками, рисунками. Мова дисертаційної роботи грамотна, а стиль має науковий характер.

Зважаючи на теоретичну значущість проведеного дослідження, наукову новизну, важливість отриманих автором результатів, рівень їх обґрунтованості та достовірності, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна зробити висновок, що

дисертаційна робота Худякова Дениса Леонідовича на тему «Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів на підприємстві» відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Худяков Денис Леонідович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач відділу аспірантури та
докторантури Харківського
національного університету
радіоелектроніки
Міністерства освіти і науки України

Валентина КИРІЙ